

I oldefars fotspor

«Kl. 9.10 den 20. november 1903 forlot jeg Stockholm etter å ha ventet i flere dager på en båt til Stettin. Den var stadig forsinket. Da besluttet jeg meg for å reise direkte til Berlin med tog.

Morgenen var disig og kald, og dagen fortsatte på samme måten. Det blåste forferdelig om natten, og flere av passasjerene led av sjøsyke. For min del slapp jeg unna med kun et snev av den og sov ganske godt utpå natten. Jeg våknet først da vi var kommet til kai i Sassnitz. Her sa jeg farvel til det kjære Sverige som, når man er i utlandet, er kjærrere enn alt annet.»

TEKST OG FOTO **MATTIAS SÄTTERSTRÖM**

Hebba - Street girl, Kairo.

Algot Sætterström sittende på kamel lengst til till høyre.

JEG HAR ALLTID UNDRET MEG over min oldefar Algot. Jeg visste at han var kunstner og oppfinner og at han hadde vært i både Egypt og Palestina. Jeg visste også at han døde ung og etterlot seg mange spørsmål, for det var egentlig ingen som visste så mye om ham. Men bildene hans fra Egypt og Palestina kjente jeg til, de hadde jeg sett på veggen hos familien. Da det begynte å nærme seg år 2003, kom jeg til å tenke på at bildene stort sett var malt i 1903 eller 1904. Jeg synes det var fascinerende at det var hundre år siden han var i Egypt, og tenkte på hvor lett det ville være for meg å reise dit, sammenliknet med hvordan det hadde vært for ham.

I januar 2003 fant min far en eske med mange gamle bilder fra Egypt, en avisartikkel om reisen, en mengde brev og en dagbok. Hendene mine skalv da jeg fikk se hva han hadde funnet. Senere fortalte jeg dette til min venn Mark. Da jeg også fortalte ham at jeg hadde planlagt å reise til Egypt akkurat hundre år etter min oldefar, sa han:

– Vi lager en bok om det!

Algot ankom Alexandria om morgenen den 14. desember 1903. Morgenen den 14. desember 2003 gikk jeg av flyet i Alexandria. Hans reise tok nesten to måneder, min bare noen timer.

Det tok ikke lang tid før Mark og jeg var i Kairo. Hver morgen og ettermiddag ruslet vi rundt i gatene, gikk oss vill, fotograferte og ble budt på te av vennlige mennesker. Flere ganger oppsøkte jeg steder som Algot's bilder eller tekster fortalte om, og jeg hadde nesten alltid med meg fotografier

av bildene og hans notater. Vi la opp turen etter hans skjema så langt det lot seg gjøre.

I tillegg til å fotografere gatene, ville jeg også fotografere mennesker i et miljø der de kunne slappe av og konsentrere seg om kameraet, der jeg kunne kontrollere lys og bakgrunn. Vi bestemte oss for å bygge et dagslysstudio og fant et hotell hvor vi fikk bygge et på takterrassen.

Av og til reiste jeg til Giza og pyramidene. Min oldefar hadde klatret helt til toppen av Keopspyramiden, og det ville jeg også gjøre.

Da jeg kom til Giza og Keopspyramiden første gang, lurte jeg på hvordan jeg skulle komme meg til toppen, for ved alle pyramidens hjørner sto det vakter. Dessuten red det vakter rundt på kameler for å bevokte området. Alle var bevæpnet, men de ville vel ikke skyte på noen som klatret opp litt fort?

Kairo er en meget forurenset by, og det sies at å puste her er det samme som å røyke en pakke sigaretter om dagen. Så da det etter to måneder var på tide på reise til Luxor i det sørlige Egypt, følte det virkelig som om det var til rett tid.

I Luxor leide vi en leilighet på den vestre siden av Nilen. Her var luften frisk og behagelig. På den vestre siden av Nilen er det litt roligere enn på den østre, hvor alt er bygd opp rundt turismen.

De første dagene i Luxor brukte jeg de detaljerte notatene fra oldefars besøk. Jeg fulgte disse meget nøye og besøkte de samme severdighetene på de samme dagene, og av og til også til samme tider. Den 23. februar 1904 tok min oldefar og hans norske venn Emil Ernsthöf et bilde mens de »

Nygift kvinne, Kairo.

Algot Sætterström og sveitsisk venn, framfor Ramsesll, Memphis, 1904.

Merspya - beduinleder, AinSafu.

Chephren-pyramiden sett fra toppen av Keops 2004.

Fotografer fra «The American Colony» og Algot Sætterström (til høyre).

Sheriff - myntsamler, Kairo.

står blant ruinene i Karnak. Den 23. februar 2004 var min amerikanske venn Mark og jeg der. Da vi hadde funnet det nøyaktige stedet de hadde plassert kameraet, og da skyggene på ruinene var som på det gamle fotografiet, tok vi et makent bilde, for skyggene så akkurat like ut i rundt tredve sekunder. Da jeg kom dit en uke senere hadde de begynt å restaurere ruinene. Da hadde det ikke vært mulig å ta det spesielle bildet.

Menneskene på den vestre siden av Luxor og på landsbygda generelt er triveligere enn de som bor der det er mer turister. Jeg ble ofte budt inn til te og mat av vennlige mennesker, og takket være dem trivdes jeg meget godt i Luxor, og jeg dro ofte på besøk til disse familiene. Da jeg reiste fra Luxor følte jeg at jeg godt kunne tenke meg å være der en stund til.

De fleste av de stedene som min oldefar besøkte var hundre år senere invadert av turister. Men nettopp det å følge min oldefars reise samtidig som vi gjorde vår egen, ga turen en annen dimensjon – den ble mer spennende. Det gjorde også sitt til at vi opplevde steder som vi ellers aldri hadde reist til. Likevel begynte jeg å drømme om å fotografere mumier og beduiner, og den drømmen gjorde at vi avvek fra min oldefars rute og bega oss ut i ørkenen. Etter en lang og slitsom reise, kom jag om natten fram til Siwaoasen i den vestre delen av den libyske ørkenen. Fram til 1984 var Siwa helt isolert, det vil si at man måtte bruke kameler eller firehjulsdrevne biler for å ta seg dit. Det gjorde sitt til at innbyggerne i Siwa var isolerte og nesten uten ytre påvirkning. Siden den tid har det kommet en del turister dit, men så fort vi forlot sentrum føltes det som om jeg var det første mennesket de hadde sett utenfra.

Jeg visste i hvilken retning fra oasen beduinene holdt til og gjorde et forsøk å komme meg dit. Men heten, tørsten og den dårlige sykkelen jeg hadde leid gjorde sitt til at jeg måtte snu. Neste gang fikk jeg tak i en motorsykel, og jeg kjørte ut i ørkenen med et stort smil. Etter en stund kom jeg til en samling firkantede hus som alle så helt like ut. De lå midt uti ørkenen. Jeg var kommet til Ain Safu, beduinenes by. Etter den første kontakten med beduinene fant jeg ut at de ikke ville bodd så ensomt midt i ørkenen dersom de likte å ha kontakt med andre mennesker. Med litt tålmodighet og bestiktelser til barna i form av penner og kaker, ble jeg til slutt akseptert. Snart var det tid for fotball, og jeg fulgte med de yngre beduinene til fotballbanen. Jeg sto i mål til det nesten var mørkt, og etter at jeg hadde spist middag utenfor et av husene i oasen, satte jeg fornøyd kursen tilbake til Siwaoasen.

På slutten av besøket i Siwa ville jeg besøke mine venner beduinene en siste gang, og fikk tak i en motorsykel som så ut til å være i god nok stand til at den kunne bringe meg de fire milene ut i ørkenen.

Jeg stoppet et sted for å fotografere ørkenen, og mens jeg sto der så jeg at det rant bensin fra forgasseren. En liten skrue på undersiden hadde falt av, og nå strømmet bensinen rett ned i sanden. Jeg prøvde forgjeves å finne noe å stoppe det med. Motorsykkelen ville ikke starte. Jeg stengte bensinkranen og trillet motorsykkelen til beduinlandsbyen som ikke lå så langt borte. Min venn Saleh mente at jeg kunne sette sykkelens ved huset hans og så drikke te hos ham. Jeg var ikke så altfor stresset, og trodde at jeg ville finne et eller annet å stenge hullet med. Da jeg hadde drukket te, gikk jeg rundt til de andre beduinene og alle ga inntrykk av å være glade for å se meg igjen. Jeg satt i skyggen bak et hus med

noen av dem, da den døvstumme gutten Rashuan kom løpende og spurte etter noe å skru med.

Jeg hadde en Leatherman i vesken og ble med ham. Vi gikk til Salehs hus. Han satt ved motorsykkelen min med de enkelte delene av forgasseren spredt ut over sanden. Da jeg lurte på hva han holdt på med, spurte han angrende om det samme og begynte å sette delene hulter til bulter ned i forgasseren – sammen med litt sand. Deretter prøvde han å skru på lokket.

Jeg ble først litt irritert. Etter å ha prøvd noen ganger å få delene riktig sammen, ga jeg opp og tenkte at det faktisk var det beste som kunne hendt. Nå fikk jeg nemlig en god anledning til å bli hos beduinene ute i ørkenen. Jeg hadde sikkert film for en uke, og de serverte alltid sjenerøst med mat.

Saleh sa at det ikke var noe problem å overnatte der. Da han fikk tak i Absalama, som var den eneste som hadde telefon, ringte han etter en som ble kalt Meckanick. Meckanick bodde i Abusheruf, en landsby sju kilometer fra Siwa. Han kom på en motorsykel og hadde med seg et verktøykasse. Han klarte til slutt å få satt sammen forgasserens og stappet tyggegummi i hullet under. Jeg sa til Saleh

at det var best at jeg overnattet for sikkerhets skyld, for nå virket ikke lyset på motorsykkelen så godt.

Det ble mørkt og Saleh redde opp med madrasser og tepper under åpen himmel mellom husene, like ved seg selv og noen andre beduiner. Han sa at jeg ikke kunne sove inne i huset fordi konen hans var der. Jeg hadde fremdeles ikke sett henne, til tross for at enten hun eller moren hans hadde laget mat og kokt te til meg. Det passet meg fint å sove ute. Å sovne midt ute i ørkenen under en stjerneklar himmel ga meg en deilig følelse av frihet.

Dagen etter ville ikke motorsykkelen starte. Jeg spurte Saleh om han kunne ringe til Meckanick igjen, men han ville ikke spørre Absamala om å få bruke telefonen en gang til fordi det kostet penger, og på grunn av æresfølelse kunne de ikke ta imot penger av meg som var gjest. Saleh foreslo derfor at vi skulle dytte motorsykkelen de sju kilometrene til Abusheruf, der Meckanick bodde. Selv om dette forslaget ikke var av de beste, byttet Saleh, broren hans og jeg på å dytte motorsykkelen mot Abusheruf. Noen kilometer derfra kom tilfeldigvis Meckanick kjørende med en balle høy på motorsykkelen sin. Vi kom oss inn i skyggen blant trærne, og Meckanick jobbet en times tid med å få i gang dråget. Det klarte han, men den »

Huske av plast, vestre Luxor.

gikk så ujevnt at han tvilte på om den ville bringe meg hele veien tilbake til Siwa. Han tilbød seg derfor å følge med som eskorte. Mens jeg prøvde å holde motoren i gang, tok jeg et raskt farvel med mine venner og takket for hjelpen. Så satte jeg kursen mot Siwa med Meckanick etter.

Like ved Siwa synes jeg at den varme ørkenvinden blåste litt vel varm rundt bena mine. Da jeg kikket ned mot motoren, så jeg at den sto i brann. Jeg kastet meg til siden, av frykt for at den skulle eksplodere. Vi slukket flammene med noen never sand. Jeg trodde at motorsykkelen hadde trukket sitt siste sukk, men Meckanick fikk i gang det brannherjede vraket og fulgte med hele veien dit den skulle leveres.

Jeg ble en måned i oasen Siwa. Det var interessant, men av og til var det kjedelig å være så isolert. Mot slutten av oppholdet kom Mark med ny inspirasjon. Jeg var virkelig glad for å se ham, for endelig hendte det noe igjen. Vi forlot Siwa og dro ut i ørkenen med en beduinguide og en jeep. På vei tilbake til Kairo.

Da vi kom tilbake til Kairo, diskuterte vi igjen hvordan jeg skulle klare å nå toppen av Keopspyramiden. For å være på den sikre siden hadde vi spart klatringen til slutt, for vi visste jo ikke hva som kunne skje etter det, kanskje det ikke ville bli noe mer fotografering? At jeg ville bli oppdaget var en selvfølge, for jeg måtte gjøre det i dagslys for å kunne fotografere. Vi diskuterte fengsel eller utvisning, men etter å ha lært Egypt å kjenne et halvt års tid, mente vi likevel at det ikke skulle bli noe problem. Egypterne er meget nøye med at utlendinger på besøk skal ha det godt.

Klokken 8.00 åpnet portene til pyramideområdet. Mark og jeg gikk med bestemte skritt mot Keopspyramiden. Det hjørnet jeg hadde bestemt meg for hadde fem vakter. Vi måtte ombestemme oss, et annet hjørne hadde bare én vakt og han hadde gått et stykke bort fra sin post og sto nå med ryggen mot oss. Mark gikk til vaktens post og ba om å få bli fotografert, akkurat som vi hadde planlagt. Jeg gikk mot hjørnet, det siste stykket løp jeg, og jeg fant raskt rytmen og klatret i ganske høyt tempo. Ropene og lyden av fløytena begynte nesten med én gang. Etter en stund sto jeg på toppen av verdens høyeste pyramide, den eneste av verdens sju underverker som fremdeles eksisterer. Det blåste på toppen og det var ikke på langt nær så fredelig som min oldefar beskrev det. 137 meter nede sto noen hundre turister og stirret mot toppen. Ropene og fløytingen fra vaktene hørtes stadig mer sjelden.

Det var tydelig at de der nede ikke hadde særlig tiltro til mine evner til å ta meg uskadet ned, for en ambulanse kom kjørende i full fart med blålys og sirener. Da jeg skulle gå ned og kikket ned over kanten, begynte selv jeg å tvile. Det var ekkelt å klatre ned fra den øverste steinen, og ropene og fløytingen nedenfra som nå tiltok, gjorde det ikke lettere. «NO! NO!» Jeg nølte en stund og lurte på hva de ropte, deretter begynte jeg å strekke den ene foten ned til neste stein. Hjertet slo like fort som da jeg sprang opp. Da jeg hadde klart å komme ned fra den første steinen ble det lettere, og etter en stund var jeg nede på bakken igjen. Det var en deilig følelse – jeg hadde klart det, og følte meg nærmest uovervinnelig. Klatringen var ikke vanskelig, men selve oppgaven, situasjonen og oppmerksomheten gjorde, sammen med at jeg hadde gjort noe som jeg hadde tenkt på lenge, sitt til at følelsene tok overhånd.

To politimenn geleidet meg inn i en politibil, men jeg kunne ikke annet enn å le. ■

■ Mer informasjon om boken *Österlandet*: www.osterlandet.com